

ØF-notat 09/2018

Fritidsboligene i Sjusjøenområdet

Om eiere og bruk

av

Birgitta Ericsson

og

Thor Flognfeldt

ØSTLANDSFORSKNING

ble etablert i 1984. Instituttet har siden 2011 vært organisert som et aksjeselskap med Hedmark og Oppland fylkeskommuner, Høgskolen i Innlandet, Sparebank 1 Østlandet og Stiftelsen Østlandsforskning som eiere. Østlandsforskning er lokalisert på Lillehammer, men har også et kontor på Hamar. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling. Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Oppdragsgivere er departementer, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

ØF-notat 09/2018

Fritidsboligene i Sjusjøenområdet

Om eiere og bruk

av

Birgitta Ericsson

og

Thor Flognfeldt

Tittel: Fritidsboligene i Sjusjøenområdet. Om eiere og bruk

Forfattere: Birgitta Ericsson og Thor Flognfeldt

ØF-notat nr.: 09/2018

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 1345

Prosjektnavn: Hyttebruksundersøkelse på Sjusjøen

Oppdragsgiver: Brøttum allmenning, Ringsaker allmenning, Phil AS og Ringsaker kommune

Prosjektleder: Birgitta Ericsson

Referat: En undersøkelse om fritidsboliger og deres eiere i Sjusjøenområdet. Det rapporteres om kjennetegn ved eierne, selve fritidsboligene og bruken av disse.

Emneord: Fritidsboliger, hytter, Sjusjøen, Ringsaker, Ringsaker allmenning, Brøttum allmenning, Phil AS, hyttebruk,

Dato: April 2018

Antall sider: 26

Pris: Kr 100,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00

epost: post@ostforsk.no

<http://www.ostforsk.no>

Publikasjonen er vernet etter åndsverkloven. Eksemplarfremstilling utover til privatbruk, er bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtalt med Kopinor (www.kopinor.no). Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatnings- og straffeansvar.

FORORD

Dette notatet presenterer en del resultater om bruken av fritidsboligene i Sjusjøområdet i perioden august 2016 til og med juli 2017. Materialet er samlet inn i forbindelse med gjennomføringen av en større undersøkelse høsten 2017. Dette er det første delnotatet og det er planlagt flere publikasjoner med delresultater, blant annet om betydningen av ulike aktivitetstilbud og Sjusjøområdets utvikling over tid med tanke på fritidsbruk og –bebyggelse. Den første undersøkelsen om dette temaet ble gjennomført allerede i 1992.

Undersøkelsen er finansiert av Brøttum allmenning, Ringsaker allmenning, Phil AS og Ringsaker kommune. I tillegg har Østlandsforskning finansiert selve rapporteringen.

Thor Flognfeldt, Østlandsforskning, har vært ansvarlig for det praktiske arbeidet og kontakten med oppdragsgiverne. Kontaktpersoner der har vært

- Jan Tore Hemma, Brøttum allmenning
- Mathias Neraasen, Ringsaker allmenning
- Per Fineid, Phil AS
- Tor Rullestad, Ringsaker kommune

og takker for godt samarbeid og konstruktive kommentarer undervegs.

Det har vi også fått fra velforeningene i området - Sjusjøen vel, EAK vel og Rømåsen/Natrudstilen vel - og fra Tone Alterskjær, Visit Sjusjøen, som dessuten har bidratt til å distribuere undersøkelsen.

Undersøkelsen er finansiert av Brøttum allmenning, Ringsaker allmenning, Phil AS og Ringsaker kommune. I tillegg har Østlandsforskning finansiert selve rapporteringen.

En stor takk til samtlige som har bidratt til gjennomføringen av undersøkelsen! Alle eventuelle feil og mangler er imidlertid alene Østlandsforskningens ansvar.

Lillehammer april 2018

Merethe Lurfald (sign)
forskningsleder

Birgitta Ericsson (sign)
prosjektleder

INNHold

1	Innledning	5
2	Datainnsamlingsmetode.....	7
3	Om fritidsboligen.....	11
4	Om bruken av fritidsboligene.....	17
5	Oppsummering	23
6	Referanser	25

Figurer

Figur 1-1	Antall fritidsboliger 1997-2018. Norge og Ringsaker. Indeks: 1997=100.	5
Figur 1-2	Geografisk kategorisering av fritidsboligene i Sjusjøenområdet.	6
Figur 2-1	Antall besvarte skjemaer etter svar dato. Aggregerte tall.....	9

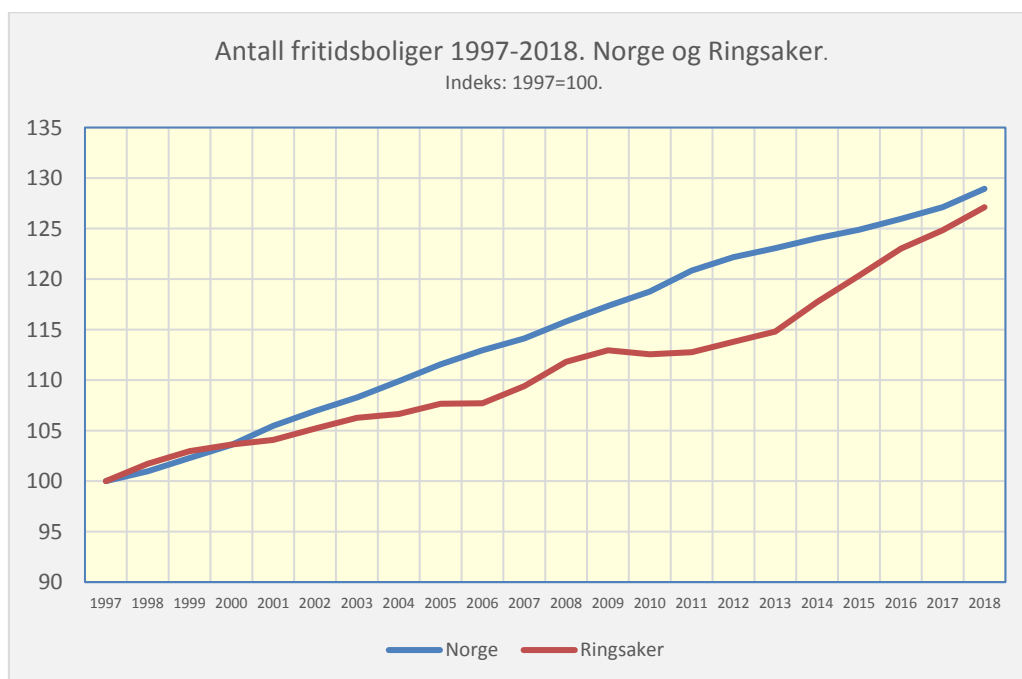
Tabeller

Tabell 2-1	Antall fritidsboliger etter lokalisering. I alt og i materialet. Sjusjøområdet 2016-17. Antall.....	9
Tabell 3-1	Hva slags hytte har du på Sjusjøen / Ljøseheim? Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent	11
Tabell 3-2	Anskaffelsesmåte etter eierform. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent	12
Tabell 3-3	Byggeår etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.	12
Tabell 3-4	Fritidsboligens størrelse etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.	13
Tabell 3-5	Fritidsboligens størrelse etter antall sengeplasser og soverom. Sjusjøenområdet 2016-17. Gjennomsnitt.	13
Tabell 3-6	Fritidsboligens standard etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.	14
Tabell 3-7	Fritidsboligens beliggenhet etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent	14
Tabell 3-8	Eiers faste bosted etter fylke, fritidsboliger i Sjusjøenområdet. 2016-17. Prosent	15
Tabell 3-9	Antall eide fritidsboliger etter om det er hjemmeværende barn i husholdningen. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.....	15
Tabell 4-1	Andel av fritidsboligene som var i bruk* etter måned. Sjusjøenområdet 2016-17.....	17
Tabell 4-2	Gjennomsnittlig antall bruksdøgn etter måned. Sjusjøenområdet 2016-17.....	18
Tabell 4-3	Bruksdøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong. Sjusjøenområdet 2016-17. Antall døgn.	19
Tabell 4-4	Persondøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong. Sjusjøenområdet 2016-17.	20
Tabell 4-5	Personer pr. brukerdøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong.....	21

1 INNLEDNING

Sjusjøen-området er ett av Norges største fritidsboligområder, med om lag 5 000 fritidsboliger. I hele Ringsaker kommune var det 7 108 fritidsboliger pr. 1. januar 2018¹. Områdets fritidsboligbestand har fra 1997, som er det første året det er gitt ut statistikk på kommunenivå, hatt en vekst som var noe lavere enn i landet generelt fram til 2012-13, men har i åra deretter oppvist en vesentlig raskere vekst (fig. 1.1.).

Figur 1-1 Antall fritidsboliger 1997-2018. Norge og Ringsaker. Indeks: 1997=100.

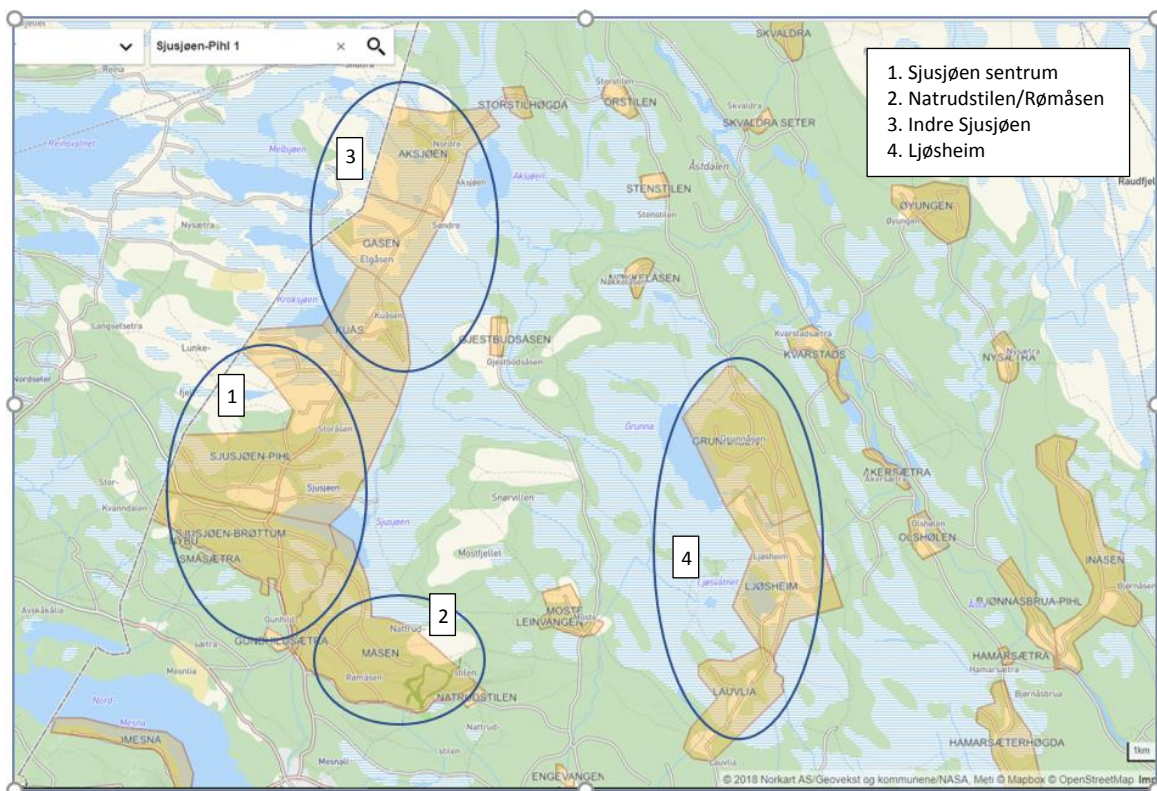
På 1980-tallet kunne det enkelte steder registreres en begynnende interesse for fritidsboligenes rolle ikke bare i arealsammenheng, men også som del av reiselivet og som potensial for økt omsetning og næringsutvikling i lokalt næringsliv (Ericsson & Vonlanthen 1986). Sjusjøenområdet ble i den forbindelse, som et område med tidlig og omfattende hyttebygging, et av de område som kom i fokus. Den første hyttebrukerundersøkelsen på Sjusjøen ble gjennomført i 1992 (Flognfeldt 1994), og den som det presenteres resultater fra her er den fjerde i rekken. Denne siste undersøkelsen (2016-17) presenteres i flere deler om ulike tema, og denne delrapporten omhandler bruken av fritidsboligene.

¹ <https://www.ssb.no/statbank/table/05467/tableViewLayout1/?rxid=5b15ae3b-7ea1-4ade-9809-27c5a6ad153e>

Sjusjøen er et område som er utviklet over lang tid. Dette har ført til at fritidsbolig-geografien i området også er preget av utbyggingsgenerasjoner, både lokaliserings- og standardmessig. I de indre områdene og rundt Ljøsheim er det mange eldre hytter med relativt enkel standard, og som ikke alltid er like lett tilgjengelig, særlig på vinterstid. I sentrumsområdene og rundt Rømsåsen/Natrudstilen har det vært stor byggeaktivitet i de senere åra, der det meste av byggeaktiviteten etter 2013 har foregått. Der finner vi nå mange moderne fritidsboliger med høy teknisk standard og enkel tilgjengelighet.

Slike forhold har naturlig nok mye å si (også) for bruk og utnyttelse av fritidsboligene. Vi har derfor for enkelte formål kategorisert fritidsboligene geografisk i fire områder slik som merket av på kartet nedenfor.

Figur 1-2 Geografisk kategorisering av fritidsboligene i Sjusjøenområdet.

2 DATAINNSAMLINGSMETODE

Rapporten baserer seg på data fra i alt 1456 fritidsboliger, der eierne har besvart et omfattende spørreskjema. I motsetning til de tre foregående undersøkelsene i området er denne basert på elektronisk datainnsamling, mens de tidligere ble gjennomført postalt. For undersøkelser som gjennomføres elektronisk vil det som regel alltid kunne være problematisk å få tilgang til informasjon som gjør det mulig å trekke et sannsynlighetsutvalg fra populasjonen. Ved postale undersøkelser kan man ha eiers postadresse som utgangspunkt for populasjonslista, mens det ikke er like enkelt å få elektronisk kontaktinformasjon for aktuelle populasjoner. Elektroniske henvendelser utelukker også kontakt med medlemmer av populasjonen som ikke har tilgang til, eller ikke bruker, elektroniske medier. Det er vanlig å mene at særlig eldre aldersgrupper blir underrepresentert ved bruk av elektroniske media. I vårt materiale er det 50 prosent som ikke har oppgitt alder, og det er derfor vanskelig å vurdere hvorvidt det er enkelte aldersgrupper som er falt ut når vi har gått over til elektronisk skjema. Blant dem som har oppgitt alderen er imidlertid halvparten eldre enn 58 år og halvparten yngre². Denne typen problemer forsterker utfordringene med at mange utvalg som i utgangspunktet er sannsynlighetsutvalg i realiteten bærer preg av selvseleksjon. Det trenger ikke være et problem for tolkning av resultatene, men det kan være vanskelig å bruke statistiske metoder som er avsett for bruk på sannsynlighetsutvalg.

Respondentene i denne undersøkelsen er primært rekruttert gjennom selvseleksjon. Materialet til rapporten er samlet inn dels gjennom utsendelse av skjema via e-post til velforeninger og gjennom grunneiere der elektronisk adresse har vært kjent, og dels gjennom å gjøre lenken til spørreskjemaet tilgjengelig på sosiale medier. Det betyr altså at vi ikke har et rent sannsynlighetsutvalg, og følgelig heller ikke kan blåse opp resultatene til å gjelde hele fritidsboligpopulasjonen i Sjusjøområdet. *Hvor* representativt utvalget vårt er derfor vanskelig å si, men vi ser ut til å ha en sterk geografisk overrepresentasjon av fritidsboliger lokalisert i sentrumsområdene, det vil si Sjusjøen sentrum, Rømsåsen og Natrudstilen.

Overrepresentasjonen er særlig stor i Rømsåsen/ Natrudstilenområdet, mens vi har veldig få respondenter i Ljøsheimområdet (tab. 2.1). Det betyr samtidig at vi har en relativt stor overrepresentasjon av fritidsboliger oppført etter årtusenskiftet³ - disse nyere enhetene utgjør over 40prosent i materialet men under 20prosent av hele fritidsboligbestanden i

² Dvs. at medianalderen er 58 år.

³ Sse også tab. 3.3.

kommunen. En vanlig erfaring er dessuten at det er husholdninger som bruker fritidsboligen mye som helst svarer på slike undersøkelser. På Sjusjøen brukes fritidsboligene i sentrumsområdene (inkludert Natrudstilen/Rømsåsen) mer enn i øvrige områder. Materialet er derfor trolig relativt representativt for sentrumsområdene, men også der er det sannsynlig at vi har data for de fritidsboligene som brukes mest.

Rekrutteringsmetoden til undersøkelsen gjør det heller ikke mulig å beregne svarprosenten som normalt. Med en populasjonsstørrelse på maksimalt 5 200 fritidsboliger gir imidlertid 1 456 besvarte skjemaer en estimert svarprosent på minimum 28prosent.

Undersøkelsen ble gjennomført fra 22. august til 20. november 2017, og perioden respondentene ble bedt om å svare for var foregående 12 måneder, dvs. for august 2016 til og med juli 2017. Ultimo august/primo september ble det i regi av velforeningene og grunneierne sendt ut en anmodning på e-post om å besvare undersøkelsen. Cirka halvparten av de besvarte skjemaene ble returnert i løpet av de første dagene etter utsendelse. I slutten av september og i forbindelse med høstferien ble det sendt ut en påminnelse, samtidig som skjemaet ble lagt ut på Visit Sjusjøens hjemmeside⁴. Svarinngangen er anskueliggjort i fig. 2.1. nedenfor, og tidspunktene både for første utsendelse og påminnelse/publisering på sosiale medier vises tydelig.

Undersøkelsen ble altså sendt ut i ultimo august 2016, og brukstallene registrert for forutgående 12 måneder. Opprinnelig var planen å sende ut undersøkelsen etter påske, men av forskjellige grunner ble gjennomføringen forsinket. Et utilsiktet resultat av dette er at vi får en litt uortodoks sesonginndeling. Brukstallene er registrert for hver måned 12 måneder bakover fra utsendelsestidspunktet, og dette gjøres for at en skal slippe å huske lengre tilbake enn nødvendig. Dette er en god metode når man sender ut etter påske for eksempel, og man får da en naturlig inndeling av sesongene når registreringsåret går fra mai til april. Vårt registreringsår – der august er registrert i 2016 og resten av sommermånedene mai til og med juli i 2017 – forkludrer derfor en rent logisk sesonginndeling. Når vi har slått sammen brukstallene til hovedsesongene høst, vinter og sommer må derfor sommermånedene august 2016 legges til høstsesongen 2016, i stedet for sommersesongen, som gjelder sommeren 2017. Det betyr at tallene for sommeren er «for lave» og «for høye» for høsten etter en normal sesongforståelse. Det betyr også at de tre sesongene har mer ulik lengde enn man vanligvis ser, og vinteren slik vi har definert den utgjør halve året, noe som naturligvis påvirker omfanget av brukstida. Vinterhalvåret i 2016-17 sto for over halvparten av bruksdøgnene (se også tab. 4.1.).

Fritidsboligene er, som nevnt, kategorisert i fire grupper lokaliseringsmessig (se også kartet i fig. 1.1 foran):

- Sjusjøen sentrum, inkl. Storåsen og Birkebeinerbakken

⁴ Spørreskjemaet er konstruert i Opinio og datamaterialet behandlet i SPSS.

- Rømåsen/Natrudstilen
- Indre Sjusjøen, fra Kuåsen og innover
- Ljøsheimområdet (Ljøsheim, Grunna, Nesbyen og Lauvlia)

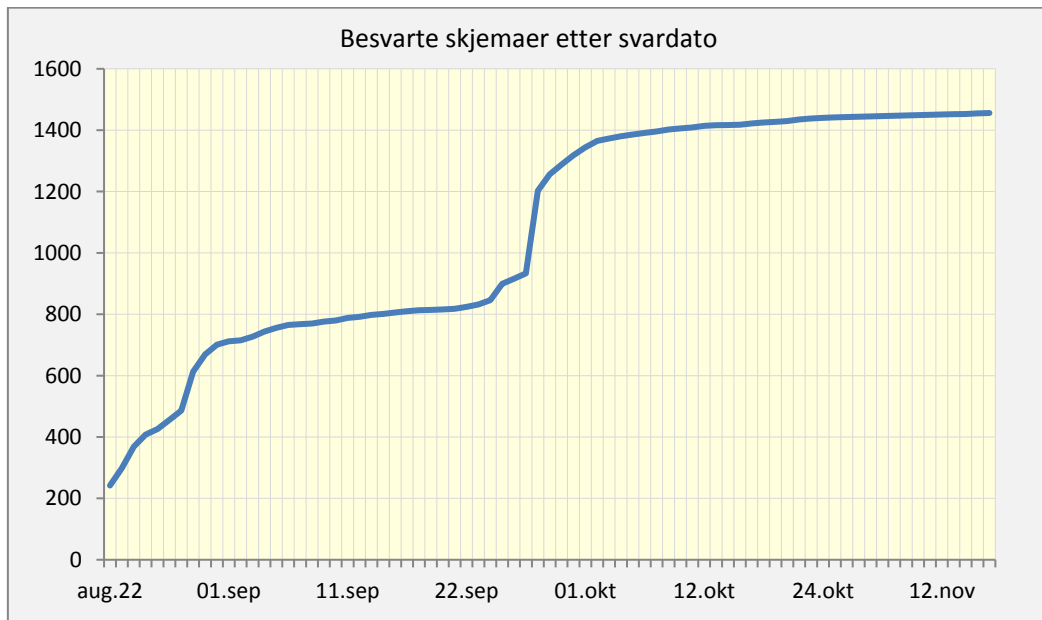
Kategoriseringen er foretatt med utgangspunkt i medlemskap i velforening komplettert med plassering etter oppgitt adresse⁵. Dette har nok medført en viss unøyaktighet, men der vi har sett at medlemskapet ikke har vært i overensstemmelse med beliggenheten etter oppgitt adresse er det rettet opp og adressen har bestemt gruppe. Der man har oppgitt medlemskap i flere velforeninger har også adressen vært avgjørende.

Tabell 2-1 Antall fritidsboliger etter lokalisering. I alt og i materialet. Sjusjøområdet 2016-17. Antall.

Område	Antall fritidsboliger i alt*		Antall i materialet	
	- antall	- prosent	- antall	- prosent
Sjusjøen sentrum	2200	42	588	44
Natrudstilen/Rømåsen	1400	27	600	45
Indre Sjusjøen	500	10	112	8
Ljøsheim	1100	21	44	3
Totalt	5200	100	1344	100
Uoppgitt			(112)	

* Ca tall (populasjon)

Figur 2-1 Antall besvarte skjemaer etter svar dato. Aggregerte tall.

⁵ Det er flere som har svart på medlemskap i velforening enn som har oppgitt adresse, derfor er denne rekkefølgen brukt.

3 OM FRITIDSBOLIGEN

Sjusjøenområdet har lange tradisjoner som feriefjell både i form av hytteområde og med drift av flere kommersielle reiselivsbedrifter. Pr. i dag er det kun én tradisjonell overnattingsbedrift og en campingplass i drift på Sjusjøen, mens antall privateide hytter og fritidsboliger med høy standard ligger rundt 5 000 enheter. Basert på dem som har svart på undersøkelsen er fordelingen i materialet, på bakgrunn av eiers egen vurdering, at ca 70 prosent er tradisjonelle hytter, mens én tredjedel er karakterisert som moderne fritidsboliger, og en liten del tidligere seterhus eller andre bygningstyper (tab. 3.1.). Når vi bruker type fritidsbolig som bakgrunnsvariabel videre i rapporten, har vi slått sammen tradisjonelle hytter med seterhus og samler de moderne fritidshusene og leiligheter i én kategori.

Tabell 3-1 Hva slags hytte har du på Sjusjøen / Ljøsheim? Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent

Hyttetype	Prosent
Tradisjonell hytte	69
Moderne fritidshus	25
Fritidsleilighet i fleretasjebygg	2
Fritidsleilighet i rekkehus/lavt bygg	2
Seterhus/annet	2
I alt	100
(n)	(1 456)

De langt fleste fritidsboligene – hele 92 prosent - eies av én husstand alene, mens de resterende 8 prosent altså eies sammen med andre husholdninger⁶. I de 8 prosent sameiene er halvparten (48) framfor alt eldre hytter som har gjennomgått et generasjonsskifte, og der familiehytta ikke er overtatt av en enkelt husholdning (tab. 3.2.). Vi ser også at det er andre former for sameie som kan være tegn på interessante endringer i markedet. For eksempel har om lag en fjerdedel av dem som har kjøpt fritidsboligen ny gjort det sammen med andre⁷. Dette blir enkelte ganger framstilt som en markedsmessig ny retning. I vårt materiale kan vi likevel ikke trekke altfor store vekslers på den interne fordelingen av disse da det er relativt få enheter.

⁶ Det er to bedriftshytter, dvs. fritidsboliger som eies av selskap, i materialet. Disse har ikke svart på hvor mye de har vært i bruk.

⁷ Dette omfatter ikke sameier i borettslag.

Tabell 3-2 Anskaffelsesmåte etter eierform. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent

	I alt	Eier alene	Eier sammen med andre
Bygget selv	14	14	14
Kjøpt ny	29	30	23
Kjøpt brukt	35	36	15
Arvet/annen måte	22	20	48
I alt	100	100	100
(n)	(1 437)	(1 323)	(114)

Om lag halvparten av fritidsboligene i materialet er bygget før 1990, noe som er en betydelig mindre del enn i den samlede bestanden⁸ av fritidsboligene. Ser vi på om eierne har definert fritidsboligen sin som tradisjonell eller moderne, så viser materialet at eiers oppfatning av hva som er moderne eller tradisjonell fritidsbolig henger nøye sammen med byggeåret. Som ventet ser vi her en diametralt motsatt aldersfordeling mellom tradisjonelle og moderne fritidsboliger: Mens to tredjedeler av de tradisjonelle hyttene er bygget før 1990, er en like stor andel av de moderne fritidsboligene bygget etter 2010 (tab. 3.3.).

Tabell 3-3 Byggeår etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.

Byggeår	I alt	Tradisjonell	Moderne	Bestand Ringsaker
Før 1990	47	64	8	} 82
1990-1999	10	12	4	
2000-2009	13	10	22	
2010 el senere	30	15	66	11
I alt	100	100	100	100
(n)	(1 438)	(1 012)	(426)	(7 100)

De moderne fritidsboligene er jevnt over større enn de tradisjonelle hyttene. Halvparten av de moderne fritidsboligene er større enn 100 kvadratmeter, mens under 30 prosent av tradisjonelle hytter er så pass store (tab. 3.4.). Dette speiler trendene som har vært rådende på utbyggingstidspunktene. Fra at det tidligere (1960-70-åra) var mest vanlig å bygge hyttene i moderate størrelser rundt 60 m², har størrelsen i de senere åra blitt stadig større. Da gjennomsnittsarealet for nybygde fritidsboliger passerte 100 m² rundt 2010, var det imidlertid ikke en reell størrelse for nybygde frittstående enheter. Dette tallet ble kunstig høyt når man begynte å bygge leilighetsbygg, fordi disse ble i statistikken regnet som én fritidsbolig selv om bygget inneholdt mange enkeltstående boenheter. I 2010 var likevel gjennomsnittlig boareal i frittstående boenheter ikke større enn 62 m² i den samlede bestanden av fritidsboliger i Norge (Ericsson m.fl. 2011). Særlig i større reiselivskommuner

⁸ Hele bestanden omfatter riktignok hele Ringsaker kommune, men domineres likevel av enheter lokalisert i Sjusjøområdet.

har trenden gått mot større enheter i senere år, og i 2010 var gjennomsnittlig boareal for frittstående enheter der på ca 110 m². I dag er det imidlertid også igjen registrert etter-spørsmål etter mindre enheter (50-70 m²) på Sjusjøen, særlig i områdene rundt alpinanlegget og Natrudstilen.

Tabell 3-4 Fritidsboligens størrelse etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.

Størrelse	I alt	Tradisjonell	Moderne
Under_50_kvm	3	4	2
50-74 kvm	28	31	21
75-99 kvm	33	36	27
100-124 kvm	25	22	33
125-149 kvm	9	6	14
150 el mer kvm	2	1	2
I alt	100	100	100
(n)	(1 434)	(1 009)	(425)

Størrelsen sier også noe om «personkapasiteten» i fritidsboligen, og vi har spurt om kapasitet både i form av senger og soverom. Det er trolig en tendens til at nyere fritidsboliger ikke bare har mange senger, men at de også er fordelt på flere rom enn før. I materialet er mediantallet for senger 8 og 3 for soverom. Moderne fritidsboliger har gjennomsnittlig større overnattingskapasitet enn tradisjonelle hytter, men er det ikke store forskjeller. Mediantallet for antall senger er på 8 i begge gruppene, men det er flere soverom i moderne fritidsboliger. Moderne fritidsboliger har et mediantall på 4 for antall soverom, for tradisjonelle hytter er tilsvarende tall 3 (tab. 3.5.). Antall soverom sier vel så mye som antallet sengeplasser om den faktiske kapasiteten, da kravene til sovekomfort nok har endret seg med årene.

Tabell 3-5 Fritidsboligens størrelse etter antall sengeplasser og soverom. Sjusjøenområdet 2016-17. Gjennomsnitt.

	I alt	Tradisjonelle	Moderne	(n)
Antall sengeplasser	8,16	8,04	8,45	(1 413)
Antall soverom	3,45	3,35	3,68	(1 372)

Av de som har svart på undersøkelsen er det svært mange som har fritidsboliger med «full teknisk standard», dvs. strøm, vann og avløp tilknyttet offentlige ordninger og helårsveg helt fram. Andelen er noe lavere blant dem som har karakterisert hytta si som «tradisjonell» (tab. 3.6.), noe som naturligvis har både med byggeår og beliggenhet å gjøre. Det er flere av de tradisjonelle hyttene med beliggenhet på indre Sjusjøen (tab. 3.7.).

De fleste eierne har fast bosted i Oslo eller Akershus, det gjelder ca to tredjedeler av dem som har svart. Mange – 15 prosent - kommer også fra eget fylke, og i underkant av 10 prosent fra henholdsvis Østfold og Oppland (tab. 3.8.).

Så pass mange som én femtedel (22 prosent) av alle som har svart har oppgitt at de eier mer enn den ene fritidsboligen på Sjusjøen. Det er verdt å merke seg at barnefamiliene i materialet i langt større grad enn andre eier flere fritidsboliger. Så mange som halvparten av barnefamiliene oppgir at de eier ytterligere minst én fritidsbolig (tab. 3.9.). På dette temaet har vi lite erfaringer fra andre områder, selv om det er gjort enkelte studier både i Ringsaker og i andre innlandskommuner (Ericsson & Grefsrud 2005; Ericsson m.fl.2012). Der er det avdekket andeler på mellom 8-10 prosent og 15-20 prosent som har mer enn én fritidsbolig. Det er ikke mulig å vurdere om dette er en utvikling som forsterkes eller i hvilken grad det alltid har vært en del av husholdningene som har flere fritidsboliger. Omfanget av hyttebygging i Norge skjøt for alvor fart etter krigen og i 1960- og 70-åra. Det kan indikere at mange hytter har gjennomgått et generasjonsskifte når det gjelder eiere, og at det kan ha bidratt til en viss konsentrasjon i neste generasjon.

Tabell 3-6 Fritidsboligens standard etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent.

	I alt	Tradisjonell	Moderne	(n)
Strøm, i alt	98	98	100	(1 372)
- offentlig	95	94	100	
- annet	3	4	0	
Vann, i alt	80	73	99	(1 372)
- offentlig	76	68	95	
- annet	5	5	4	
Toalettløsning	100	100	100	(1 370)
- vannklosett	80	72	99	
- annet	20	28	1	
Veg, i alt	99	98	100	(1 318)
- helårlig	94	92	100	
- sommer	4	6	0	
(n)	(1318-1372)	(922-961)	(396-411)	

Tabell 3-7 Fritidsboligens beliggenhet etter type fritidsbolig. Sjusjøenområdet 2016-17. Prosent

	I alt	Tradisjonell	Moderne
Sjusjøen sentrum	44	43	45
Rømåsen/Natrudstilen	45	42	51
Indre Sjusjøen	8	11	1
Ljøsheimområdet	3	3	3
I alt	100	100	100
(n)	(1331)	(937)	(394)

Tabell 3-8 Eiers faste bosted etter fylke, fritidsboliger i Sjusjøenområdet. 2016-17. Prosent

Bosted	Prosent
Østfold	9
Akershus unntatt Asker og Bærum	29
Oslo, Asker, Bærum	32
Hedmark	15
Oppland	8
Andre fylker	7
I alt	100
(n)	(749)

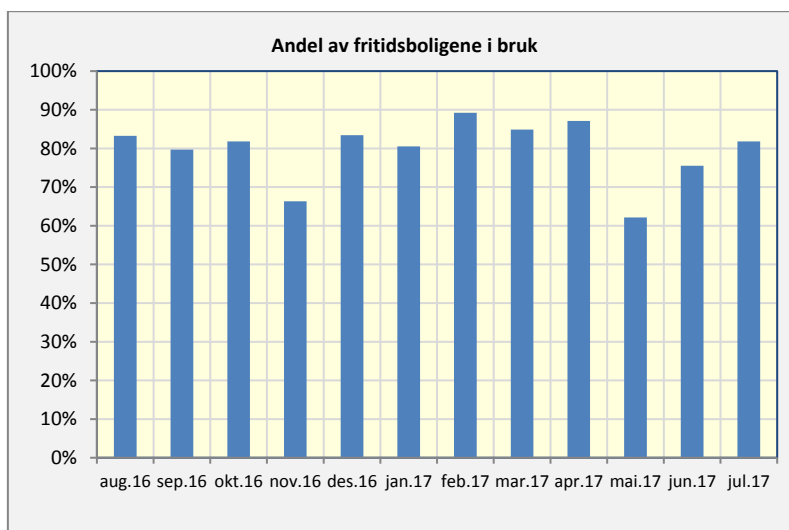
Tabell 3-9 Antall eide fritidsboliger etter om det er hjemmeværende barn i husholdningen. Sjusjøområdet 2016-17. Prosent.

Antall eide fritidsboliger	I alt	Barnefamilier	Uten hjemmeværende barn
Eier kun fritidsboligen på Sjusjøen	78	53	85
Eier på Sjusjøen + ytterligere én	18	36	12
Eier 3 el. flere fritidsboliger	5	11	3
I alt	100	100	100
(n)	(1435)	(331)	(1104)

4 OM BRUKEN AV FRITIDSBOLIGENE⁹

Fritidsboligene i Sjusjøområdet er mye i bruk, særlig vinterstid. I materialet vårt var opp mot 90 prosent i bruk både i vinterferien og påska i 2017. I den grad man kan tale om lavsesong så er det mai og november, da «bare» rundt 60 prosent ble benyttet til minst én overnatting (fig. 4.1.). Tallene representerer november 2016 og mai 2017 som begge var snø- og værmessig mer gunstig for skigåing enn på mange år. Unntatt disse to månedene har rundt 80 prosent de fritidsboliger vi har tall for vært i bruk resten av året, noe som er høyt sammenliknet med mange andre områder, særlig at den høye andelen bruk gjennom hele året. Vi presenterer bare det som er oppgitt som husholdningens egen bruk enten alene eller sammen med andre. I den grad fritidsboligene lånes eller leies ut kommer det i tillegg til disse tallene. I vårt materiale er det usikkert hvor godt besvart disse spørsmålene er, og vi har derfor ikke inkludert disse¹⁰.

Tabell 4-1 Andel av fritidsboligene som var i bruk* etter måned. Sjusjøområdet 2016-17.

* «I bruk» betyr minst én overnatting i løpet av respektive måned.

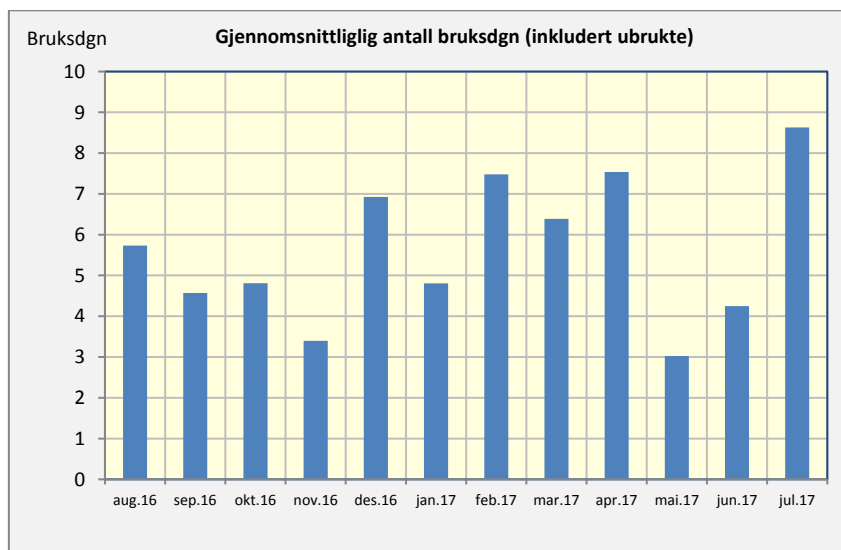
Mai og november er ikke bare måneder da færre husholdninger faktisk bruker fritidsboligen sin, men de som gjør det har heller ikke så mange og/eller lange opphold.

⁹ Tallene for bruken av fritidsboligene baserer seg på 43 prosent (621 enheter) av samtlige besvarte skjemaer. Det er trolig at de som bruker fritidsboligen mye i større grad har svart på disse spørsmålene, enn de som ikke bruker den så mye. Brukstallene er derfor sannsynligvis høyere for dette utvalget enn for hele materialet og for bestanden som helhet, og kan ikke gjøres gjeldende for samtlige fritidsboliger i Sjusjøområdet.

¹⁰ Det er 12 prosent som i tillegg til egen bruk oppgir at man har lånt ut fritidsboligen uten at eierhusholdningen selv har vært tilstede – gjennomsnitt og median for de 12 prosent som har meldt fra om utlån av fritidsboligen ligger rundt én uke, dvs 6-8 døgn for hele året.

Omvendt har populære måneder også mange/lange opphold, slik at sesongvariasjonene målt i gjestevolum blir større enn den rene bruksfrekvensen skulle tilsi. Det utkrystalliserer seg et mønster som klart avspeiler ferieperioder og tradisjonell ferieavvikling, nemlig mye bruk i jul/nyttår, vinterferie, påske og sommerferie. Bruk av fritidsboligen i ferieperioder er altså fortsatt det dominerende bruksmønsteret for privateide fritidsboliger i Sjusjøenområdet, også på sommeren. I vintermånedene desember, februar, mars og april, men unntatt januar, var fritidsboligene jevnt over i bruk flere dager enn ellers i året (fig. 4.2.), og vinterhalvåret 2016-17 sto for over halvparten av bruksdøgnene det året. Det likevel juli som enkeltmåned som har det største antallet bruksdøgn.

Tabell 4-2 Gjennomsnittlig antall bruksdøgn etter måned. Sjusjøenområdet 2016-17

Gjennomsnittlig ble fritidsboligene brukt i 67 døgn, eller om lag to måneder. Over halvparten av bruksdøgnene ble effektivt i vinterhalvåret. Det er naturligvis mange forhold som påvirker hvor mye og hvor ofte fritidsboligen brukes, og beliggenhet, standard og tilgjengelighet er viktige faktorer. Det er det også i Sjusjøenområdet, der disse faktorene på mange måter sammenfattes i begrepet «moderne fritidsbolig». Eierne av moderne fritidsboliger bruker disse i gjennomsnitt 15 døgn mer enn de som har oppgitt at de har en tradisjonell hytte. Særlig gjelder det vinterbruk, men også sommerstid brukes moderne fritidsboliger mer.

Forhold som bidrar til mindre bruk er at man ikke har innlagt vann eller har hjemmeboende barn i husholdningen. Manglende vann merkes først og fremst på bruken vinterstid, mens barnefamilier i større grad reduserer bruken av fritidsboligen på Sjusjøen sommerstid (tab. 4.1.). Det er nær halvparten av barnefamiliene som i tillegg til fritidsboligen på Sjusjøen har ytterligere minst én fritidsbolig eller bobil/båt med overnattingsmuligheter, og det er rimelig å anta at dette påvirker bruksomfanget sommerstid på Sjusjøen. Tilsvarende er det 85 prosent av husholdninger uten

hjemmeværende barn som ikke har andre fritidsremedier med overnattingsmulighet. I 2010 var det 8 prosent av utenbygdsboende fritidsboligeiere i Ringsaker kommune som hadde én eller flere fritidseiendommer andre steder enn i Ringsaker (Ericsson m.fl. 2012).

Målt i persondøgn, som er et mål tilsvarende gjestedøgn i kommersielle reiselivsbedrifter, er det klart at antall personer i husholdningen har mye å si. Det er derfor særlig barnefamilieene som genererer mange persondøgn, og framfor alt vinterstid da barnefamilieene i gjennomsnitt registrerer hele 3,65 personer pr. bruksdøgn. Det er jevnt over større reisefølger om vinteren, men det har også sammenheng med at vi har mange svar for fritidsboliger med fasiliteter for komfortabel vinterbruk og for å huse flere personer (tab. 4.2. og 4.3.). I et område som Sjusjøen kan det være både attraktivt og aktuelt at barn har med seg venner om fritidsboligen gir rom og muligheter for det.

Tabell 4-3 Bruksdøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong. Sjusjøenområdet 2016-17. Antall døgn.

Bruksdøgn	Hele året	Høst (aug-okt)	Vinter (nov-apr)	Sommer (mai-jul)	(n)
I alt	67,6	15,1	36,6	15,9	(616)
Etter lokalisering:					
- Sjusjøen sentrum	69,4	15,6	37,2	16,6	(273)
- Rømåsen/Natrudstilen	67,5	14,7	37,9	14,9	(278)
- Indre Sjusjøen	56,6	13,7	24,8	18,1	(49)
(- Ljøsheimområdet)	(72,6)	(18,8)	(39,5)	(14,4)	(16)
Etter standard:					
- tilknyttet offentlig vann og strøm, helårsveg	70,0	15,5	38,7	15,8	(464)
- tilknyttet offentlig strøm og/eller helårsveg (ikke vann)	60,6	14,0	30,6	16,1	(148)
Etter hjemmeboende barn eller ikke:					
- Ja, under 20 år	61,3	13,2	35,2	12,9	(189)
- Ja, 20 år eller over	69,5	14,7	38,3	16,4	(77)
- Ikke hjemmeboende barn	70,9	16,4	37,0	17,5	(337)
Etter hyttetype:					
- tradisjonell hytte	63,0	14,5	33,7	14,9	(424)
- moderne fritidsbolig	78,1	16,6	43,2	18,3	(192)

Tabell 4-4 Persondøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong. Sjusjøenområdet 2016-17.

Persondøgn	Hele året	Høst (aug-okt)	Vinter (nov-apr)	Sommer (mai-jul)	(n)
I alt	184	38	107	38	(616)
Etter lokalisering:					
- Sjusjøen sentrum	190	40	111	39	(273)
- Rømåsen/Natrudstilen	186	38	112	37	(278)
- Indre Sjusjøen	148	34	68	46	(49)
(- Ljøsheimområdet)	(150)	(33)	(92)	(25)	(16)
Etter standard:					
- tilknyttet offentlig vann og strøm, helårsveg	193	40	115	38	(464)
- tilknyttet offentlig strøm og/eller helårsveg (ikke vann)	160	35	87	39	(148)
Etter hjemmeboende barn eller ikke:					
- Ja, under 20 år	212	43	129	40	(189)
- Ja, 20 år eller over	183	35	110	38	(77)
- Ikke hjemmeboende barn	171	37	96	38	(337)
Etter hyttetype:					
- tradisjonell hytte	169	36	97	35	(424)
- moderne fritidsbolig	221	43	132	45	(192)

Tabell 4-5 Personer pr. brukerdøgn etter lokalisering, standard, hjemmeboende barn, type fritidsbolig og sesong.

Personer pr. bruksdøgn	Hele året	Høst (aug-okt)	Vinter (nov-apr)	Sommer (mai-jul)	(n)
I alt	2,72	2,53	2,93	2,41	(616)
Etter lokalisering:					
- Sjusjøen sentrum	2,74	2,56	2,98	2,37	(273)
- Rønmåsen/Natrudstilen	2,75	2,56	2,95	2,46	(278)
- Indre Sjusjøen	2,61	2,45	2,75	2,53	(49)
(- Ljøsheimområdet)	(2,06)	(1,77)	(2,33)	(1,70)	(16)
Etter standard:					
- tilknyttet offentlig vann og strøm, helårsveg	2,76	2,57	2,98	2,43	(464)
- tilknyttet offentlig strøm og/eller helårsveg (ikke vann)	2,64	2,47	2,83	2,41	(148)
Etter hjemmeboende barn eller ikke:					
- Ja, under 20 år	3,45	3,29	3,65	3,09	(189)
- Ja, 20 år eller over	2,63	2,36	2,88	2,29	(77)
- Ikke hjemmeboende barn	2,41	2,25	2,59	2,18	(337)
Etter hyttetype:					
- tradisjonell hytte	2,68	2,50	2,88	2,38	(424)
- moderne fritidsbolig	2,83	2,61	3,06	2,48	(192)

5 OPPSUMMERING

Fritidsboligene i Sjusjøområdet er mye i bruk, særlig vinterstid. De som har svart på undersøkelsen har i gjennomsnitt benyttet fritidsboligen 68 døgn i perioden august 2016 til og med juli 2017. Det er med stor sannsynlighet høyere enn et samlet gjennomsnitt for bestanden, da vi i materialet har flere fritidsboliger med sentral beliggenhet og høy standard enn et samlet tverrsnitt. Det er likevel interessant å merke seg at moderne fritidsboliger med høy teknisk standard og god tilgjengelighet brukes så vidt mye som i overkant av to måneder i året. Det bekrefter resultater fra tidligere undersøkelser i andre kommuner. Allerede i 2001-02 ble det registrert at slike fritidsboliger i Gausdal, Nord-Aurdal og Rendalen ble bruk 63 døgn det året, om lag dobbelt så mye som helt enkle fritidsboliger uten noen form for fasiliteter (Ericsson&Grefsrud 2005). I materialet fra Sjusjøområdet er det for få i den aller enkleste standardkategorien for å få fram resultater, men de som ikke har innlagt vann brukes også der 10 døgn mindre enn de som har full teknisk standard.

Det er dermed også en del forskjeller mellom ulike områder på Sjusjøen, da teknisk standard i stor grad er avhengig av hvilket område fritidsboligen er lokalisert i – standardkomponentene er jo i stor grad avhengig av felles utbygging. Det betyr at fritidsboliger lokalisert i mindre sentrale områder med lavere standard og/eller ikke fullt så enkel tilgjengelighet naturlig nok kan vise til mindre bruk, særlig vinterstid.

Barnefamiliene bruker fritidsboligen generelt noe mindre enn husholdninger uten hjemmeboende barn. På årsbasis er forskjellen om lag 10 døgn, og det er framfor alt sommerbruken som er mindre. Dette er også i tråd med resultater fra tidligere undersøkelser, men andre steder har bruken vinterstid da vært høyere, noe som ikke er registrert i denne undersøkelsen på Sjusjøen (Ericsson&Grefsrud 2005).

Høy teknisk standard og mye bruk av fritidsboligen samvarierer altså, men det vil jo naturligvis være slik at investeringer i høy standard helst gjøres i områder som oppfattes som attraktive av eierne. Det er naturligvis også slik, at hva som er attraktive områder vurderes ulikt av forskjellige gjeste- og brukersegmenter. Faktoranalyser av fritidsboligeieres motiver for eie og bruk av fritidsboligen viser at friluftsliv og bruk av naturbaserte aktiviteter er viktige dimensjoner for bruk og eie av fritidsboligen for svært mange. De viser imidlertid at det også er ulike aspekter ved friluftslivet man legger vekt på, og at man velger lokalisering ut fra sine egne attraksjonskriterier. Ericsson (2006) identifiserte tre hoveddimensjoner av hytteeieres friluftslivspreferanser, der eierne har friluftslivet som

fellesnevner men likevel legger vekt på sider ulike ved det. Hoveddimensjonene er knyttet til

- a) de som legger vekt på moderne rekreasjon, mye basert på særskilte anlegg og tilrettelagte aktiviteter, tett utbyggingsmønster og intensiv arealbruk;
- b) de som ønsker å utøve tradisjonelt friluftsliv, ikke helt uten tilrettelegging men av det tradisjonelle og enklere slaget, romsligere tomter og mer ekstensiv arealutnyttelse; og en gruppe som
- c) legger vekt på å høste av naturens ressurser som jakt, fiske og bærplukking, forutsetter verken fasiliteter eller krav til tilgjengelighet¹¹.

Det har vært en god del diskusjoner omkring utviklingen i Sjusjøområdet i de senere år, og det har vært til dels heftige motsetninger. Aktørene har vært eksisterende hytteeiere, grunneiere, kommunen og lokalbefolkning. Det har særlig dreid seg om fortetting av eksisterende områder, bygging i tidligere bygningsfrie områder og modernisering i eldre områder, eksempelvis med framføring av strøm. Det kan være grunn til å spekulere på om man ikke der ikke har sett godt nok til hva som er de attraktive dimensjonene ved Sjusjøen for de hyttebrukerne man allerede har lagt til rette for (tradisjonelle friluftslivsutøvere), og kravene til de nye grupper man i de senere år/nå utvikler området for, og som først og fremst retter seg mot moderne (og profesjonelle) rekreasjonsutøvere?

«Det er forholdsvis klart at effekten av disse to gruppene [moderne og tradisjonelle] vil være veldig forskjellig både i lokal utbredelse og i forhold til innvirkning på natur og miljø rundt fritidsområdene. Der de moderne foretrekker intensiv bruk av arealer både til bygging og aktiviteter, vil de tradisjonelle være mer tilbøyelige til å foretrekke en ekstensiv tilnærming både til utbyggings- og til aktivitetsmønster. Store inngrep på små områder vs. mindre inngrep i større områder.»

(Ericsson, 2006)

¹¹ Denne gruppa er neppe aktuell på (sentrale) Sjusjøen, men nevnes her for fullstendighetens skyld.

6 REFERANSER

Ericsson, B. (2006): Fritidsboliger - utvikling og motiver for eierskap, *Utmark nr 1/2006*.

http://utmark.nina.no/portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2006-1/art/Ericsson_Utmark_1_2006.html

Ericsson, B., Overvåg, K., Hagen, S.E. (2012) Å bo flere steder – fritidsboligeiere i Indre Skandinavia. I Olsson, E., Hauge, A., Ericsson, B. (red.) *På grensen. Interaksjon, attraktivitet og globalisering i Inre Skandinavien*. Karlstad University Press: Karlstad.

Ericsson, B., Skjeggedal, T., Arnesen, T. og Overvåg, K. (2011). ØF-rapport 01/2011. http://www.ostforsk.no/publikasjoner/second-homes-i-norge-bidrag-til-en-nordisk-utredning/?_sfm_forfattere=189&sf_paged=3 http://www.ostforsk.no/publikasjoner/second-homes-i-norge-bidrag-til-en-nordisk-utredning/?_sfm_forfattere=201

Ericsson, B. & Grefsrud, R. (2005) *Fritidshus i innlandet: Bruk og lokaløkonomiske effekter*. ØF-rapport 06/2005. Østlandsforskning: Lillehammer. http://www.ostforsk.no/publikasjoner/fritidshus-i-innlandet-bruk-og-lokalokonomiske-effekter/?_sfm_forfattere=189&sf_paged=5

Ericsson, B. & Vonlanthen, P. (1986) Hol-prosjektet: *Hytteundersøkelsen – En undersøkelse om bruk av de private fritidshusene og forbruk blant hytteeierne*. Hol kommune 1983/84. Samferdselsdepartementet/Østlandsforskning: Oslo/Lillehammer.

Flognfeldt, T (1994): *Fritidshus på Sjusjøen som grunnlag for lokal og regional serviceetterspørsel*. Høgskolen i Lillehammer 1994.

Fritidsboligene i Sjusjøenområdet.

Om eiere og bruk

En undersøkelse om fritidsboliger og deres eiere i Sjusjøenområdet.

Det rapporteres om kjennetegn ved eierne, selve fritidsboligene
og bruken av disse.

ØF-Notat 09/2018

ISSN nr: 0808-4653